

PUBLIKACE PROJEKTU ESPON K TÉMATU SÍDELNÍ STRUKTURY

Role malých a středně velkých měst v územním rozvoji a soudržnosti (Role of small and medium-sized towns and cities in territorial development and cohesion)

Publikace se zabývá politikou EU zaměřenou na malá a středně velká města a podrobněji zkoumá příslušné politické rámce v Německu, Itálii, Portugalsku a Španělsku. Nabízí také úspěšné příklady měst, které byly představeny při navrhování a implementaci veřejných politik, jejichž cílem je dosáhnout strategické transformace a stát se hnací silou regionálního rozvoje v oblastech s nízkou hustotou zalidnění. Publikace obsahuje politické závěry a doporučení, které mají pomoci malým a středně velkým městům dosáhnout optimální role v územním rozvoji a přispět k posílení územní spravedlnosti.

ESPON SUPER – Udržitelná urbanizace a způsoby využití území v evropských regionech (ESPON SUPER – Sustainable Urbanisation and land-use Practices in European Regions)

Tato příručka ukazuje, proč a jak mohou tvůrci politik a rozhodovací orgány na různých úrovních v Evropě aktivně přispívat k rovnoměrnějšímu, vyváženějšímu a udržitelnějšímu územnímu rozvoji. Nabízí řadu inspirativních příkladů opatření, strategií a projektů, včetně jejich dopadů, realizovaných v celé Evropě. Na základě těchto zkušeností identifikuje různé faktory úspěchu, které je

třeba mít na paměti při vytváření intervencí. V neposlední řadě vysvětluje, že neexistuje univerzální řešení udržitelného využití území – každé území vyžaduje vlastní balíček politik s ohledem na územní citlivost. Přijímání pečlivých a uvážlivých rozhodnutí o využití území je nejen politickým a technokratickým, ale také společenským rozhodnutím. I když neexistuje „správný nástroj“ nebo „správný cíl“ pro všechny evropské regiony, existují „správné postoje“, které lze zaujmout na podporu udržitelnosti.

Teze politik. Vnitřní periferie v Evropě (Inner peripheries in Europe)

Publikace se věnuje problematice vnitřních periferií v evropském kontextu. Tyto regiony jsou definovány jako území se slabým ekonomickým potenciálem, zhoršeným přístupem k veřejným službám a nedostačnou propojeností s okolím. U těchto oblastí je důležité budovat strategické institucionální kapacity formou navazování spolupráce a konektivity napříč hranicemi a využívat zavedené programy na úrovni jednotlivých zemí i celé EU. Důraz je kladen na potřebu zviditelnění jejich specifických potřeb, zapojení do rozhodovacích procesů a podporu prostřednictvím národních a evropských politik. Publikace rovněž apeluje na důležitou roli zprostředkujících regionálních subjektů a nutnost zajištění jejich dlouhodobé efektivity. Publikace poskytuje cenný základ pro formulaci politik soudržnosti a regionálního rozvoje zaměřených na územní spravedlnost a vyrovnávání rozdílů mezi centry a periferiemi. Publikace vychází z projektu ESPON PROFECY – Processes, Features and Cycles of Inner Peripheries in Europe.

Teze politik. Měkká spolupráce jako stavební kámen územní soudržnosti ve funkčních oblastech (Soft cooperation as a building block of territorial

cohesion in functional areas)

Tyto teze politik se zabývají nejen tzv. měkkou územní spoluprací. Zabývají se i způsoby, kterými může program ESPON podpořit procesy spolupráce na základě požadavků zainteresovaných subjektů, a to pomocí schematického znázornění území a uspořádání správy s cílem podpořit dialog s těmi, kteří se podílejí na rozvoji oblastí komunální, přeshraniční, nadnárodní nebo makroregionální spolupráce. Tato publikace je určena především tvůrcům politik a odborníkům z praxe na různých úrovních, kteří se zabývají diskusí o modelech a perspektivách územního rozvoje přesahujících administrativní a statistické hranice, zaměřenou na výsledky prostřednictvím participativních procesů.

Teze politik. Udržitelná urbanizace v Evropě. Hledání příležitostí k podpoře udržitelné urbanizace v mém regionu (Sustainable urbanisation in Euro-

pe. Finding opportunities to promote sustainable urbanisation in my region)

Účelem těchto tezí politik je poskytnout městům, regionům a státům metodický přístup k zefektivnění současných postupů urbanizace, a tím podpořit realizaci Evropské zelené dohody, Územní agendy 2030 a Nové lipské charty. Uplatnění tohoto přístupu demonstrují dva případy, jeden v Chorvatsku a druhý v Litvě. Po zemětřesení v okolí Záhřebu v březnu 2020 si Ministerstvo pro územní plánování, výstavbu a státní majetek Chorvatské republiky vyžádalo doporučení, jak propojit procesy obnovy ve třech postižených regionech s udržitelným využíváním území. Ministerstvo

životního prostředí Litevské republiky požádalo o podporu při realizaci Komplexního plánu území Litevské republiky. Problémy, s nimiž se Chorvatsko a Litva potýkají, jsou podobné jako v jiných členských státech EU. Mnoho středomořských oblastí je vystaveno zemětřesení a rozvoj měst ve zmenšujících se oblastech není v Evropě zdaleka ojedinělý. Přístup k analýze situace a hledání možných řešení, který popisují tyto teze politik, je proto použitelný i v mnoha dalších evropských regionech.

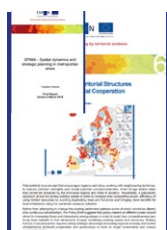
Teze politik. Produktivní města a metropole v Evropě (Europe's productive cities and metros)

Tyto teze politik vycházejí zejména z předpokladu, že průmysl slouží jako katalyzátor výzkumu a inovací pro místní ekonomické systémy, je hlavní hnací silou růstu produktivity a mezd a zajišťuje větší odolnost při různých krizích. Zachování průmyslových činností by mělo být důležitou součástí strategií místních politiků, aby zachovali diverzifikovaný hospodářský sektor nebo obecně vysoké mzdy. Průmyslové politiky stále zůstávají procesem zkoumání neznámého území, ale měly by být otevřené novým řešením, experimentům a učení, tedy procesům, v nichž by tvůrci politik a podniky měli vést intenzivní dialog. Výsledky by měly být specifické pro jednotlivá města/metropole, měly by přinášet cílené přístupy a měly by být podpořeny dynamikou ekologického a digitálního vývoje, v němž nové technologie změní tvář výroby a prohloubí složitý a vzájemně závislý vztah s odvětvím služeb. Požadovaná velikost zpracovatelského nebo jiného technologicky vyspělého odvětví musí být v souladu s obecnými politickými cíli a strategiemi s ohledem na zdroje a životní podmínky.

Teze politik. Řídící, plánovací a finanční nástroje ve službách polycentrického rozvoje (Governance, planning and financial tools in support of polycentric development)

K čemu má sloužit a jakým způsobem lze podporovat polycentrický rozvoj? Jak spolu souvisí sektorové politiky a polycentrický územní rozvoj a jaké synergie mezi nimi existují? Jakými nástroji a přístupy lze podporovat polycentrický rozvoj? To jsou otázky, na které tato publikace hledá odpovědi. Jejím cílem je poskytnout argumenty a inspiraci k polycentrickému rozvoji pracovníkům, kteří se věnují tvorbě a implementaci politiky místního rozvoje, územní agendy EU po roce 2020 a budoucí kohezní politiky EU. Toto shrnutí má za cíl vzbudit zájem nejen u tradičních účastníků tohoto procesu, jakými jsou tvůrci politik, odborníci a akademikové v oblasti plánování a politiky, ale i u politiků v praxi a rozhodovatelů na celostátní, regionální a místní úrovni a u nově vznikajících zainteresovaných subjektů ze soukromého sektoru, občanských organizací a sdružení.

Polycentrické územní struktury a územní spolupráce (Polycentric Territorial Structures and Territorial Cooperation)

Publikace se věnuje konceptu polycentricity jako nástroji pro posilování územní spolupráce mezi městy a regiony v Evropě. Zdůrazňuje, že sdílení zdrojů, propojování existujících kapacit a vzájemné doplňování funkcí může vést k vyšší konkurenceschopnosti, efektivnějšímu využívání omezených zdrojů a většímu užítku pro obyvatele. Namísto snahy měnit stávající sídelní strukturu navrhuje podporovat tok a interakci mezi místy, čímž lze využít regionální rozmanitosti k posílení soudržnosti a snížení regionálních rozdílů. Publikace se zaměřuje na tři klíčové otázky: „Proč je územní spolupráce důležitá?“, „Kde v Evropě existují, nebo se mohou rozvíjet polycentrické struktury?“, „Jak by měli tvůrci politik na různých úrovních podporovat tato územní uspořádání?“ a zároveň nabízí úvahy o možné podobě Evropského územního referenčního rámce jako nástroje pro posílení územní agendy Evropské unie po roce 2020.

Projekt ESPON SPIMA – Prostorová dynamika a strategické plánování

v metropolitních oblastech (Projekt ESPON SPIMA – Spatial dynamics and strategic planning in metropolitan areas)

Publikace představuje výsledky projektu SPIMA, který se zaměřuje na výzvy metropolitního rozvoje v Evropě. Zdůrazňuje potřebu hlubšího porozumění komplexním vztahům mezi městskými jádry, suburbánními oblastmi a širším zázemím. V kontextu překračujícím plánování tradičně orientované na jádro a správní hranice se ukazuje, že současné politiky a způsoby správy za těmito proměnami zaostávají. V metropolitních oblastech, kde jsou sociální a ekonomické vazby velmi úzké, chybí často jediný orgán s pravomocí řešit problémy v celém území. Výsledkem projektu jsou doporučení a nástroje pro podporu koherentního metropolitního plánování. Analyzováno je sedm klíčových témat: (1) definice pro vymezení metropolitních oblastí, (2) klíčové socio-ekonomické a environmentální trendy určující prostorovou dynamiku a měřítko metropolitního rozvoje, (3) současné výzvy územního rozvoje, správy území a institucionálního rámce, (4) klíčové faktory úspěchu, motivace a nástroje politiky pro zlepšení metropolitního řízení, (5) typy metropolitních oblastí, (6) důsledky politik na proces metropolitního plánování, (7) relevantní pokyny pro zavedení uceleného přístupu k metropolitnímu plánování.

METRO – Role a budoucí perspektivy politiky soudržnosti ve strategickém plánování metropolitních oblastí a měst – Příloha VI / Případová studie Brněnské metropolitní oblasti

(Projekt ESPON METRO – The role and future perspectives of Cohesion Policy in the planning of Metropolitan Areas and Cities)

Případová studie Brněnské metropolitní oblasti (BMO) se zabývá třemi politickými otázkami (Jakou roli hrají metropolitní oblasti a města v rozvoji, řízení a implementaci politiky soudržnosti? Jaká

je přidaná hodnota politiky soudržnosti při plánování a provádění metropolitních politik? Jakou úlohu hraje politika soudržnosti při upevňování metropolitní správy a spolupráce?) a nabízí shrnutí hlavních poznatků, výzev a doporučení. Případová studie se zaměřuje na roli BMO při implementaci politiky soudržnosti EU a na dopad, který má politika soudržnosti na rozvoj v metropolitní oblasti a na metropolitní správu. Publikace popisuje územní, institucionální a politický rámec pro metropolitní správu na národní úrovni a na úrovni případové studie (metropolitní městský region), stejně jako zahrnuje poznatky z aktuální

praxe metropolitní spolupráce v BMO. Studie dále představuje rámec řízení politiky soudržnosti EU na národní úrovni, konkrétně ve vztahu k metropolitnímu rozměru, implementaci politiky soudržnosti a dopadu na BMO. Cílená analýza je založena na průzkumu jednotlivých dokumentů, na dvanácti polostrukturovaných rozhovorech s klíčovými aktéry zapojenými do metropolitní spolupráce a procesu implementace ITI jako klíčového nástroje politiky soudržnosti pro rozvoj metropolitních oblastí v České republice a v neposlední řadě na účasti v pracovní skupině organizované Ministerstvem vnitra, která se zaměřuje na

diskuse o tom, jak a za jakých podmínek zahrnout metropolitní oblasti do české legislativy.

Uvedené publikace se vztahují k programu ESPON 2020. Z aktuálního období programu ESPON 2030 zatím nejsou k tématu žádné publikace k dispozici. Většina titulů byla přeložena Ústavem územního rozvoje jako národním kontaktním místem ESPON. Překlady publikací jsou dostupné na www.uur.cz/mezinarodni-spoluprace/espon/. Publikace v anglickém jazyce naleznete na archive.espon.eu.